

Reykjavík, 12. október 2020

Efni: Umsögn Slysavarnafélagsins Landsbjargar um fyrirhugað frumvarp til laga um breytingu á ýmsum lögum um skatta og gjöld (Skattalegir hvatar vegna starfsemi til almannaheilla – þriðji geirinn). Mál nr. 24 á þingmálaskrá fjármála- og efnahagsráðherra.

I. INNGANGUR

1. Þann 29. september sl. voru kynnt á samráðsgátt stjórnvalda áform um lagasetningu er varðar skattalegt umhverfi þriðja geirans. Nánar tiltekið voru á samráðsgáttinni kynnt helstu efnisatriði fyrirhugaðs frumvarps til laga um breytingu á ýmsum lögum um skatta og gjöld er lúta að skattalegum hvötum vegna starfsemi til almannaheilla (hér eftir hin „**áformaða lagasetning**“)
2. Er hin áformaða lagasetning tilkomin í kjölfar skýrslu starfshóps sem fjármálaráðherra skipaði þann 1. apríl 2019 og var ætlað að fara yfir skattalegt umhverfi þeirrar starfsemi sem féllu undir þriðja geirann með það að markmiði að styrkja skattalegt umhverfi hans. Meðan á vinnu starfshópsins stóð var víðtækt samráð haft við hagsmunaaðila og skilaði Slysavarnafélagið Landsbjörg (hér eftir einnig vísað til Slysavarnafélagsins Landsbjargar sem „**félagsins**“) m.a. ítarlegi umsögn um með hvaða hætti þessi mál snerta starfsemi félagsins og hvernig hægt væri að gera enn betur í þeim efnum. Starfshópurinn skilaði skýrslu sinni til ráðherra í janúar 2020.
3. Fram kemur á samráðsgátt stjórnvalda að „*[m]arkmið lagasetningarinnar og stefnu stjórnvalda er að efla og styrkja starfsemi þeirra lögaðila sem starfa til almannaheilla og falla undir þriðja geirann í ljósi mikilvægi þeirrar starfsemi sem þar fer fram fyrir samfélagið. Starfið er oft á tíðum borið uppi af sjálfbóðaliðum í almannabágu sem í liggja mikil samfélagsleg verðmæti. Lagasetningunni er því ætlað að stuðla að hagfelldara skattalegu umhverfi þeirrar starfsemi sem þar fellur undir.*“ Slysavarnafélagið Landsbjörg fagnar því að athygli stjórnvalda skuli beinast að þessum málaflokki og þeirri áherslu að efla skattalegt umhverfi þriðja geirans og styrkja þannig það mikilvæga starf sem sjálfbóðaliðar vinna hér á landi. Þá er lýst yfir sérstakri ánægju með stefnumótun stjórnvalda hvað þetta varðar og þá vönduðu málsmeðferð sem mál þetta hefur fengið meðal annars í tengslum við vinnu starfshópsins og því víðtækja samráði sem haft hefur verið við hagsmunaaðila.
4. Samhljómur er að miklu leyti á milli helstu efnisatriða hinnar áformuðu lagasetningar og þeim athugasemdum og ábendingum sem Slysavarnafélagið Landsbjörg hefur þegar komið á framfæri við meðferð málsins. Af hálfu Slysavarnafélagsins Landsbjargar er hinni áformuðu lagasetningu því fagnað enda ljóst af þeirri lýsingu og helstu efnistöfum sem birt hafa verið á

samráðsgátt stjórnvalda að um mikla réttarbót verður að ræða fyrir félög og samtök sem starfa í þágu almannaheilla hér á landi.

II. ALMENNT UM SLYSAVARNAFÉLAGIÐ LANDSBJÖRG

5. Slysavarnarfélagið Landsbjörg eru landssamtök björgunarsveita og slysavarnadeilda á Íslandi. Félagið var stofnað 2. október 1999 við sameiningu Slysavarnafélags Íslands og Landsbjargar, landssambands björgunarsveita, sem varð til við sameiningu Landssambands hjálparsveita skáta og Landssambands flugbjörgunarsveita. Undir merkjum samtakanna starfa rúmlega 10 þúsund félagsmenn í mismunandi einingum, þ.e. 94 björgunarsveitum, 36 slysavarnadeildum og 48 unglingadeildum (sem vísað er til sem „**eininga félagsins**“). Sveitir þessar eru misstórar og öflugar eftir stærð og gerð byggðalaga sem þær starfa í. Innan björgunarsveita og slysavarnadeilda starfa sérhæfðir hópar á ýmsum sviðum, svo sem í sjóbjörgun, fjallabjörgun, rústa-björgun, fyrstu hjálp, köfun o.s.frv. Skipulag starfsemi félagsins er með þeim hætti að einstaklingar eiga ekki beina aðild að félaginu heldur eiga einstaklingar aðild að fyrrnefndum einingum félagsins, sem aftur eiga aðild að félaginu.
6. Starfsemi félagsins og eininga þess miðar að því að koma í veg fyrir slys og bjarga mannlífum og verðmætum. Í þeim tilgangi er öflugur hópur sjálfbóðaliða til taks ef út af bregður, á nóttu sem degi, allt árið um kring og hafa mörg hundruð sjálfbóðaliðar margoft komið samborgurum sínum til hjálpar, oft við erfiðar og hættulegar aðstæður. Fram kemur í frumvarpi því sem varð að lögum nr. 43/2003, um björgunarsveitir og björgunarsveitarmenn, að „*enginn efast um mikilvægi þessa óeigingjarna og mikla starfs í þágu almannaheilla*“. Slysavarnafélagið Landsbjörg nýtur sérstöðu samanborið við erlend systursamtök þar sem hluti starfsemi systursamtakanna er oft rekinn af hinu opinbera og aðeins hluti starfseminnar er unnin af sjálfbóðaliðum. Það er því einstakt á heimsvísu að til staðar sé eins öflugt kerfi þegar kemur að leit og björgun bæði á landi og á sjó sem aðeins er mannað sjálfbóðaliðum og hefur sú fagmennska sem einkennir starf íslenskra björgunarsveita og á sér fáar hliðstæður vakið eftirtekt víða um heim. Verður því að ætla að þetta fyrirkomulag hafi í för með sér sparnað fyrir ríkið, sem þyrfti annars, ef björgunarsveitanna nyti ekki við, að koma sér upp dýrum tækjabúnaði ásamt því að ráða og þjálfar starfsfólk til að sinna þeim verkefnum sem nú er sinnt í sjálfbóðavinnu af björgunarsveitafólki um allt land.
7. Þrátt fyrir að meðlimir eininga félagsins séu allir sem einn sjálfbóðaliðar er rekstur öflugra björgunarsveita og slysavarnadeilda afar kostnaðarsamur. Þjálfar þarf björgunarsveitafólk, tæki og tól verða að vera tiltæk og í góðu lagi, húsnæði þarf undir búnað og olíu á tækin. Starfsemi félagsins og einstakra eininga þess er fjármögnuð með sjálfsaflafé, styrkjum og frjálsum framlögum. Það skal þó tekið fram að rekstur Slysavarnafélagsins Landsbjargar og þeirra björgunarsveita sem starfa undir merkjum samtakanna er að hluta fjármagnaður með opinberum framlögum, *sbr.* meðal annars í tengslum við þjónustusamning við dómsmálaráðuneytið um rekstur björgunarskipa og skipulagningu, samhæfingu og þjálfun á sviði björgunar, leitar og gæslu. Þrátt fyrir það er starfsemi Slysavarnafélagsins Landsbjargar og þeirra björgunarsveita og slysavarnadeilda sem starfa undir merkjum félagsins að langmestu leyti rekin fyrir sjálfsaflafé og sinna sjálfbóðaliðar mikilli fjáröflunarvinnu til þess að geta staðið við skuldbindingar við ríkið sem grundvallast á heildarskipulagi almannavarna og laga nr. 43/2003 um björgunarsveitir og björgunarsveitarmenn.

III. ATHUGASEMDIR SLYSAVARNAFÉLAGSINS LANDSBJARGAR VIÐ HELSTU FYRIRHUGUÐU BREYTINGAR Á GILDANDI LÖGUM OG REGLUM ER LEIÐA AF HINNI ÁFORMUÐU LAGASETNINGU

8. Í tengslum við þá vinnu sem framundan er við samningu þess frumvarps sem boðað er með hinni áformuðu lagasetningu vill Slysavarnafélagið Landsbjörg góðfúslega koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum og ábendingum þar að lútandi.
9. Skipta má þeim fyrirhugðu breytingum á gildandi lögum og reglum er leiða af hinni áformuðu lagasetningu líkt og hún birtist á samráðsgátt stjórnvalda í fimm flokka: 1) breytingar á lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt; 2) breytingar á lögum nr. 94/1996, um staðgreiðslu skatts á fjármagnstekjur; 3) breytingar á lögum nr. 50/1988, um virðisaukaskatt; 4) breytingar á lögum nr. 138/2013, um stimpilgjald; og 5) breytingar á lögum nr. 14/2004, um erfðafjárskatt. Til einföldunar verður því í þeim athugasemdum sem á eftir koma stuðst við sömu uppsetningu og í framhaldi settar fram þær athugasemdir sem ekki beinlínis falla undir framangreinda fimm flokka.

III.1) Fyrirhugaðar breytingar á lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt

10. **Upptaka og skilgreining hugtaksins „almannaheill“.** Lagt er til að hugtakið „*almannaheill*“ verði notað í stað „*almenningsheilla*“ og að það verði skilgreint sérstaklega. Eftirfarandi kemur fram í samráðsgátt stjórnvalda: „*Talið er æskilegt, m.a. með tilliti til kröfunnar um skýrleika skattalagaákvæða, að skilgreina hugtakið „almannaheill“ í 4. tölul. 4. gr. laga um tekjuskatt. Lagt er til að hugtakið fylgi afmörkun orðsins „almannaheill“ gagnvart gjafafrádrætti, sbr. reglugerð nr. 483/1994, um frádrátt frá tekjum af atvinnurekstri eða sjálfstæðri starfsemi eins og kostur er.*“
11. Slysavarnafélagið Landsbjörg tekur heilshugar undir mikilvægi þess að hugtakið „*almannaheill*“ verði skilgreint sérstaklega og hvað skuli undir það falla að gildandi rétti. Það liggur enda í augum uppi að skilgreining þessa hugtaks hefur lykilþýðingu, þegar kemur að skattalegu umhverfi þriðja geirans og hvaða aðilar og málaflokkar geti notið þess hagræðis sem hin áformaða lagasetning mun hafa í för með sér. Ljóst er af helstu efnisatriðum í hinni áformuðu lagasetningu að skilgreining þessa hugtaks mun verða grundvallarforsenda þess hvort að þau félög sem starfa í þágu almannaheilla komi til með að fá notið þeirra skattalegu hvata sem stefnt er að með hinni áformuðu lagasetningu. Skilgreining hugtaksins er því afar mikilvæg og með hvaða hætti það er tekið upp í sett lög.
12. Slysavarnafélagið Landsbjörg vekur athygli á að samkvæmt gildandi rétti er engin samræmd skilgreining á því hvenær félagasamtök eða aðrir teljast starfa að almannaheillum. Björgunar-sveitirnar búa þó að því að í mörgum tilvikum er vísað með beinum hætti til starfsemi þeirra í þeim lagaákvæðum þar sem mælt er fyrir um tiltekið hagræði þeim til handa. Á öðrum stöðum virðist starfsemi Slysavarnafélagsins Landsbjargar og einstakra eininga félagsins hins vegar hafa verið felld inn eftir á, líkt og c. liður 16. gr. reglugerðar nr. 483/1994, um frádrátt frá tekjum af atvinnurekstri eða sjálfstæðri starfsemi, ber með sér. En í skilningi þess ákvæðis eru slysavarnir á landi, sjó og lofti felldar undir það að vera „*viðurkennd líknarstarfsemi*“.
13. Líkt og fram kemur í hinni áformuðu lagasetningu stendur til að láta hugtakið „*almannaheill*“ fylgja afmörkun orðsins gagnvart gjafafrádrætti, sbr. reglugerð nr. 483/1994, um frádrátt frá tekjum af atvinnurekstri eða sjálfstæðri starfsemi eins og kostur er. Af þeirri ástæðu skal á það bent að hugtakið „*almannaheill*“ er ekki með beinum hætti skilgreint í áðurnefndri reglugerð, heldur er þar væntanlega verið að vísa til málaflokka gjafafrádráttar sem tilgreindir eru í 16. gr.

reglugerðarinnar. Slysavarnafélagið Landsbjörg hefur áður bent á og ítrekar hér þá skoðun sína að starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda ætti að vera skilgreind sem sérstakur málaflokkur gjafafrádráttar en svo er ekki í dag. Með vísan til þeirra krafna sem gerðar eru til skýrleika skattlagningarheimilda líkt og vikið er að í hinni áformuðu lagasetningu þá telur Slysavarnafélagið Landsbjörg mikilvægt að hugtakið „*almannaheill*“ sé skilgreint sérstaklega í settum lögum og að ekki sé nægjanlegt að vísa eingöngu til reglugerðarinnar í því sambandi. Skattamálum skal enda skipað með lögum líkt og fram kemur í 77. gr. stjórnarskrárinnar. Er því mikilvægt að skilgreining hugtaksins komi fram í settum lögum og þá hvaða skilyrði skuli uppfyllt til þess að lögaðilar geti talist falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt.

14. Þá er ljóst af öðrum efnisákvæðum hinnar fyrirhuguðu lagasetningar að ýmis skilyrði munu verða gerð til þeirra félaga svo þau fái notið þeirra skattalegu hvata sem að er stefnt, þannig þurfa þau að falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt og vera skráð á svokallaða almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum. Af því leiðir að ekki virðist hjá því komist að samhliða hinni áformuðu lagasetningu verði áfram unnið að nýrri heildarlöggjöf um félög til almannaheilla, sambærilegri þeirri og mælt var fyrir um í frumvarpi sem lagt var fyrir á 149. löggjafarþingi en þó ekki samþykkt. Hvernig sem framangreint kann að vera útfært, þ.e. með hvaða hætti almannaheillahugtakið verður skilgreint, og hvort það verði gert í formi breytinga á lögum nr. 90/2003, um tekjuskatt eða með nýrri heildarlöggjöf um félög til almannaheilla, þá er það afar mikilvægt að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar að það liggi ljóst fyrir hvaða félög geti fengið slíka skráningu, hvaða starfsemi teljist vera til almannaheilla og hvað þurfi til að koma til þess að uppfylla skilyrði þess að falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt eins og fyrirhugað er að breyta því ákvæði í hinni áformuðu lagasetningu, þ.m.t. hvaða skilyrði verði gerð til skráningar á almannaheillafélagaskrá.

15. Í þessu sambandi og þegar kemur að skilyrðum fyrir skráningu á almannaheillafélagaskrá þá er að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar gríðarlega mikilvægt að viðhaldið verði neðangreindri nálgun sem fram kom í frumvarpi um félög til almannaheilla sem lagt var fram á 149. löggjafarþingi en eftirfarandi kemur fram í athugasemdum við 1. gr. frumvarpsins:

„Þegar um er að ræða landssamtök þar sem félagsaðilar eru félög sem teljast almannaheillafélög nægir að landssamtökin séu skráð í almannaheillafélagaskrá samkvæmt lögnum. Aðildarfélögum landssamtakanna er þó einnig heimilt að óska eftir skráningu í almannaheillafélagaskrá og njóta þau þá réttinda og bera skyldur samkvæmt lögnum. Sem dæmi um slík landssamtök er Slysavarnafélagið Landsbjörg [...]“

16. Einingar Slysavarnafélagsins Landsbjargar eru fjölmargar líkt og rakið er að framan og samanstanda af 94 björgunarsveitum, 36 slysavarnadeildum og 48 unglingadeildum víðsvegar um landið. Það er því mikilvægt að formaskilyrði skráningar á almannaheillafélagaskrá verði ekki gerð svo íþyngjandi að litlum einingum félagsins verði gert erfitt eða jafnvel ókleift að uppfylla þau mun eðlilegra er að unnið sé að slíkum málum á vettvangi landssamtakanna og þeim sjálfbóðaliðum sem starfa á vegum eininga félagsins þannig veitt svigrúm til þess að vinna í þágu aðalmarkmiðs starfseminnar, þ.e. björgun mannslífa og verðmæta.

17. **Gjafafrádráttur einstaklinga.** Lagt er til að einstaklingum verði heimilt að draga einstakar gjafir og framlög til þeirra lögaðila sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, eins og fyrirhugað er að breyta því ákvæði í hinni áformuðu lagasetningu. Þá er lagt til að miðað verði við ákveðið hámark sem verði 350 þús. kr. á hverju ári og það verði gert að skilyrði

að sá lögaðili sem þiggur slíkar gjafir eða framlög verði skráður á almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum.

18. Slysavarnafélagið Landsbjörg fagnar þessu nýmæli sérstaklega enda er um mikið framfararskref að ræða sem mun án efa hafa jákvæð áhrif möguleika almannaheillafélaga til þess að afla styrkja og annarra framlaga frá einstaklingum. Þá eru slíkar frádráttarheimildir einstaklinga í samræmi við skattalegt umhverfi víða erlendis. Um möguleg jákvæð áhrif þessara tillagna þá má í þessu sambandi má nefna að á árinu 2018 komu u.þ.b. 44% allra mótekinna styrkja og framlaga hjá Slysavarnafélaginu Landsbjörg og einingum þess frá einstaklingum.
19. Sú nálgun sem tekin er í hinni áformuðu lagasetningu sýnir vel mikilvægi þess með hvaða hætti hugtakið „*almannaheill*“ verði skilgreint í settum lögum og hvaða skilyrði þurfi til að koma svo aðilar sem starfa í þágu almannaheilla annars vegar falli undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt og hins vegar fáið skráðir á almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum. Samkvæmt tillögunum er um að ræða forsendur þess að félög fái notið þess skattalega hagræði sem hin áformaða lagasetning mælir fyrir um. Vísað er til framangreindrar umfjöllunar í því sambandi (mgr. 15 að framan).
20. Til viðbótar við framangreint þá mætti hugsa sér að hægt væri að nota stafrænar lausnir til þess að búa til aukið hagræði og gagnsæi þegar kemur að nýtingu gjafafrádráttar einstaklinga. Slíkar stafrænar lausnir, t.a.m. í tengslum við staðgreiðsluskil skatts væru líklegar til þess að einfalda forskráningu og eftirlit með því að öll skilyrði gjafafrádráttarins væru uppfyllt. Væri því ekki úr vegi að samráð væri haft við Skattinn, sem stendur öllum stofnunum fremstur þegar kemur að nýtingu stafrænna lausna og rafrænna samskipta við borgarana, um mögulegar útfærslur hvað þetta varðar. Í þessu sambandi má einnig nefna að í tengslum við gerð umsagnar sem skilað var til áður nefnds starfshóps þá leitaði Slysavarnafélagið Landsbjörg til systursamtaka sinna erlendis og sendi þeim spurningalista til að kanna hvernig skattalegu umhverfi þeirra væri háttað. Ýmislegt áhugavert kom í ljós í tengslum við hvernig skattalegt umhverfi þriðja geirans er í öðrum ríkjum og er vísað til umsagnar félagsins til starfshópsins hvað það varðar. Má nefna að afar áhugaverðar reglur eru til staðar í Bretlandi sem veita einstaklingum skattalegt hagræði þegar styrkja á almannaheillafélög, en eftirfarandi kom fram í svari Royal National Lifeboat Institute:

There are several ways that an individual can donate to charity:

- i. **Payroll Giving (Give As You Earn (GAYE)).** *This is a scheme whereby an employee or pensioner can make either regular or one-off donations to charities of their choice by a direct deduction from their salary. There is no upper limit and individuals can choose which charities they support. The scheme operates by an employee authorizing the employer to deduct the charitable payment from his gross pay, which is passed to a GAYE agency who then pass the payment on to the respective charity. The employee will get tax relief on their charitable payment.*
- ii. **Gift Aid.** *This is a scheme where individuals who are taxpayers can sign a declaration to allow a charity to claim tax on the individual's donations made to the charity from HMRC. Basic rate is 20%, therefore gift aid on a donation of £100 would be £20. Higher rate tax payers pay a rate of 40%. The basic rate of 20% can be claimed back by the donor who can either keep it for themselves or pay that to the charity. The only stipulation is that*

the taxpayer must have paid enough tax during the appropriate tax year to cover the tax relief amount given to the charity.

21. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar er þessi útfærsla á „Give As You Earn“ kerfinu frá Bretlandi áhugaverð og býður upp á möguleika hérlandis m.t.t. þess að nýta staðgreiðslukerfið og annars konar stafrænar lausnir í samstarfi við Skattinn til þess að efla og styrkja starf félagsamtaka sem starfa í þágu almannaheilla. Það er enda ljóst að því einfaldara það er fyrir einstaklinga að nýta sér þetta skattalega hagræði, þeim mun líklegra er að einstaklingar nýti sér það í reynd til hagsbóta fyrir þau félög sem starfa í þágu almannaheilla hér á landi.
22. **Gjafafrádráttur lögaðila.** Lagt er til að hámark prósentuhlutfalls gjafafrádráttar lögaðila verði hækkað úr 0,75% í 1,5% af tekjum. Samhliða verði gerð sú breyting á ákvæði 2. tölul. 31. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, að það speglst á við skilgreiningu hugtaksins „*almannaheill*“ líkt og til stendur að skilgreina það í hinni áformuðu lagasetningu. Auk þess mun það gert að skilyrði frádráttar gefanda að þiggjandi gjafa og framlaga verði skráður á almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum.
23. Slysavarnafélagið Landsbjörg telur framangreinda hækkun gjafafrádráttar lögaðila skref í rétta átt. Þó megi ganga enn lengra að mati félagsins og afnema umrætt hámark eða í öllu falli hækka það verulega enda myndi það auka verulega möguleika þess að þessi frádráttarheimild yrði nýtt í auknu mæli. Auk þess sem slíkt væri í samræmi við það sem gengur og gerist erlendis.
24. **Afnám skattlagningar fjármagnstekna.** Lagt er til í hinni áformuðu lagasetningu að þeir lögaðilar sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, eins og fyrirhugað er að breyta því ákvæði í hinni áformuðu lagasetningu, og starfa til almannaheilla skuli undanþegnir skattskyldu tekjuskatts af fjármagnstekjum.
25. Slysavarnafélagið Landsbjörg fagnar þessu nýmæli sérstaklega og ljóst að þetta mun hafa jákvæð áhrif á starfsemi félagsins. Þegar litið er til fyrirkomulags fjármögnunar starfsemi Slysavarnafélagsins Landsbjargar og eininga þess kemur í ljós sú áhersla félagsins að hafa þær fjáraflanir sem félagið stendur fyrir fáar en öflugar. Af því leiðir að fjármagn safnast í tengslum við slíkar fjáraflanir sem geymt er á vaxtaberandi innlánsreikningum þar til þörf er á að nýta það í starfsemi félagsins og eininga þess en endurnýjunarþörf tækja er mismunandi og getur komið til skyndilega og því eru lagðir fjármunir til hliðar til þess að standa straum af slíkri endurnýjun þegar þörf krefur. Þessi fyrirhugaða breyting er því afar jákvæð enda er ljóst að þeir fjármunir sem annar færur til greiðslu fjármagnstekjuskatts munu skila sér í auknum sjóðum sem nýttir verða til slysavarna og/eða kaupa á björgunartækjum almenningi til heilla.

III.2) Fyrirhugaðar breytingar á lögum nr. 94/1996, um staðgreiðslu skatts á fjármagnstekjur

26. Um er að ræða breytingu sem leiðir af afnámi skattskyldu á fjármagnstekjum og er um afar jákvæða breytingu að ræða sem Slysavarnafélagið Landsbjörg fagnar líkt og að framan er rakið (mgr. 25 og 26 að framan).

III.3) Fyrirhugaðar breytingar á lögum nr. 50/1988, um virðisaukaskatt

27. Hin áformaða lagasetning gerir ráð fyrir tvíþættri breytingu á lögum nr. 50/1988, um virðisaukaskatt. Annars vegar að kveðið verði á um heimild allra þeirra lögaðila sem starfa til almannaheilla og eru skráðir á almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum til endurgreiðslu virðisaukaskatts af vinnulið vegna byggingar, endurbóta eða viðhalds á mannvirkjum í eigu þessara aðila, að

ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Um verði að ræða 60% endurgreiðsluhlutfall virðisaukaskatts af vinnulið vegna vinnu á byggingarstað, eða vegna endurbóta eða viðhalds. Hins vegar að hugtakið „góðgerðarstarfsemi“ verði skýrt nánar og í stað orðins „líknarmál“ verði notast við orðið „almannaheill“. Þá skuli það gert að skilyrði að sú starfsemi sem um ræðir verði skráð í almannaheillaskrá hjá Skattinum. Einnig er lagt upp með að undir hliðstæða sölu góðgerðarféлага skuli falla netsala, sala á samfélagsmiðlum eða öðrum miðlum og að það tímamark sem undanþágan nær til skuli lengd úr 3 dögum í 5 daga í hverjum mánuði og í 25 daga í stað 15 daga þegar um árlegan viðburð er að ræða.

28. **Undanþága vegna góðgerðarmála.** Nú kemur fram í 5. mgr. 2. gr. laga nr. 50/1988 að góðgerðarstarfsemi sé undanþegin skattskyldu virðisaukaskatts, enda renni hagnaður af henni að öllu leyti til líknarmála. Það er til mikilla bóta að skýra eigi nánar hugtakið „góðgerðarmál“, að notast eigi við hugtakið „almannaheill“ eins og það verður skilgreint og að fella skuli netsölu o.þ.h. undir aðra hliðstæða sölu góðgerðarféлага.
29. Í hinni áformuðu lagasetningu er gert ráð fyrir því skilyrði að sú starfsemi sem um ræðir verið skráð í almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum. Hér gætir nokkurs óskýrleika. Í öðrum efnisþáttum hinnar áformuðu lagasetningar er vísað til þess að þau félög sem starfi til almannaheilla skuli skráð í almannaheillafélagaskrá, en í þessu tilviki er vísað til viðkomandi starfsemi. Það er því óljóst hvort það verði aðeins almannaheillafélög sem geti staðið að sölu til góðgerðarmála sem undanþegin er virðisaukaskatti eða hvort aðrir aðilar geti staðið að slíkri sölu í svo lengi sem umrædd starfsemi sé skráð í almannaheillafélagaskrá. Ef það er hið síðarnefnda þá kemur ekkert fram í hinni áformuðu lagasetningu er varðar þau skilyrði sem skuli uppfyllt til að fá slíka skráningu en væntanlega yrði um annars konar skráningu að ræða heldur en þegar lögaðilar eru skráðir í skránnu. Þetta þarfnast skýringa við að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar. Í þessu sambandi er jafnframt bent á að eigi að líta til tiltekinnar starfsemi og/eða málaflokka að þá leggur Slysavarnafélagið Landsbjörg áherslu á að starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda verði sérstakur málaflokkur.
30. Þá er það fagnaðarefni að til standi að rýmka þau þröngu tímamörk sem mælt er fyrir um í ákvæðinu. Þó er það þannig að þótt til standi að rýmka tímamörkin umtalsvert frá því sem nú gildir að þá er enn um nokkuð þröng tímamörk að ræða. Þessi þröngu tímamörk eru til þess fallin að draga úr möguleikum á ýmis konar fjáröflun og vinnur jafnvel gegn því að góðar hugmyndir um fjáraflanir verði að veruleika.
31. Slysavarnafélagið Landsbjörg veltir því upp þeim sjónarmiðum hvort yfirhöfuð sé þörf á slíkum tímamörkum fyrir almannaheillafélög líkt og þeim sem nú koma fram í 1. tölul. 5. mgr. 2. gr. laga nr. 50/1988, einkum og sér í lagi ef gera á tilteknar kröfur til þeirrar starfsemi sem um ræðir, sbr. umfjöllun að framan. Þannig mætti hugsa sér að almannaheillafélög væru almennt undanþegin virðisaukaskatti í þeim tilvikum sem 1. tölul. 5. mgr. 2. gr., enda ljóst að starfsemi þeirra uppfyllir þegar þau skilyrði að vera í þágu almannaheilla. Tímamörk 1. tölul. 5. mgr. 2. gr. laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, ætti þá meira við um þá lögaðila sem ekki eru skráðir í almannaheillafélagaskrá en vilja einstöku sinnum láta gott af sér leiða með góðgerðastarfi. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar standa skynsemisrök með því að gera slíkan aðskilnað. Í því sambandi má að félagið og einingar þess hafa notið góðs af þessu ákvæði, meðal annars í tengslum við sölu á Neyðarkallinum, sem árlega er seldur er til almennings án virðisaukaskatts. Komi einstaklingar á skrifstofu Slysavarnafélagsins Landsbjargar sem vilja kaupa Neyðarkallinn utan þess tímabils sem fjaröflunin er í gangi bæri Slysavarnafélaginu Landsbjörg að selja Neyðarkallinn með virðisaukaskatti. Annað dæmi er verkefnið „Skjótum

rótum“ sem sett var á laggirnar á árinu 2018 sem viðbót við flugeldasölu björgunarsveitanna. Með kaupum á svokölluðu „rótarskoti“ verður gróðursettur græðlingur í samstarfi við Skóg-ræktarfélag Íslands. Skjótum rótum er dæmi um verkefni sem hægt væri að selja almenningi og fyrirtækjum á öðrum tímum ársins og ekki aðeins í tengslum við flugeldasölu björgunarsveitanna enda eiga sjónarmið um skógrækt, kolefnisjöfnun og umhverfisvernd upp á pallborðið allt árið um kring. Þá verður einnig til þess að líta að græðlingarnir eru gróðursettir á öðrum tíma en flugeldasalan fer fram og þykir Slysavarnafélaginu Landsbjörgu það miður að vera svo þröngur stakkur sniðinn í þessum efnum að geta ekki til blásið til fjáröflunar t.a.m. þegar græðlingarnir eru gróðursettir. Með vísan til framangreinds þykir Slysavarnafélaginu Landsbjörg að rök standi með því að þau félög sem munu uppfylla skilyrði 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, eins og til stendur að breyta því ákvæði með hinni áformuðu lagasetningu, og skráð verða í almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum skuli almennt undanþegin virðisaukaskatti í starfsemi sinni og þurfi ekki að hlíta þeim tímamörkum sem mælt er fyrir um í 1. tölul. 5. mgr. 2. gr. laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt. Skynsemisrök hnígi enda til þess að þau tímamörk hafi verið hugsuð fyrir aðila sem almennt eru í virðisaukaskattskyldri starfsemi en vilji endrum og eins láta gott af sér leiða með góðgerðastarfi sem þá skuli undanþegið virðisaukaskatti.

32. Endurgreiðsla virðisaukaskatts af hluta vinnuliðar vegna framkvæmda við fasteignir. Eftirfarandi kemur fram í hinni áformuðu lagasetningu:

„Lagt verður til að á eftir 11. mgr. 42. gr. laga um virðisaukaskatt (vskl.) komi ný málsgrein þar sem kveðið verður á um heimild allra þeirra lögaðila sem starfa til almannaheilla og eru skráðir á almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum til endurgreiðslu virðisaukaskatts af vinnulið vegna byggingar, endurbóta eða viðhalds á mannvirkjum í eigu þessara aðila, að ákveðnum skilyrðum uppfylltum. Um verði að ræða 60% endurgreiðsluhlutfall virðisaukaskatts af vinnulið vegna vinnu á byggingarstað, eða vegna endurbóta eða viðhalds, í samræmi við núgildandi 2. mgr. 42. gr. vskl. þar sem kveðið er á um sambærilega endurgreiðslu vegna byggingar, endurbóta og viðhalds íbúðarhúsnæðis. Lagt verður upp með að sambærileg skilyrði verði til staðar og eru nú í gildi samkvæmt ákvæði til bráðabirgða XXXIV, í vskl.“

33. Það er engum blöðum um það að fletta að hin áformaða lagasetning felur í sér mikla réttarbót frá því kerfi sem var við lýði áður en bráðabirgða ákvæði XXXIV var tekið upp í lög nr. 50/1988, um virðisaukaskatt. Slysavarnafélagið Landsbjörg telur þó að taka þurfi ýmis atriði til skoðunar í tengslum við þessa fyrirhuguðu breytingu og að ganga megi lengra til þess að jafna stöðu almannaheillafélaga samanborið við aðra aðila sem hafa kost á því að nýta innskatt vegna byggingar, endurbóta eða viðhalds á fasteignum í þeirra eigu. Þar sem fram kemur í hinni áformuðu lagasetningu að leggja eigi upp með sambærileg skilyrði og er nú að finna í bráðabirgðaákvæði XXXIV laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, munu neðangreindar athugasemdir taka mið af því ákvæði.
34. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar er þörf á því að ganga lengra og heimila jafnframt endurgreiðslu virðisaukaskatts af efni sem nýtt er við byggingu, endurbóta eða viðhalds mannvirkja sem eru í eigu aðila sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt eins og til stendur að breyta því ákvæði og skráðir eru í almannaheillafélagaskrá hjá Skattinum enda liggja fyrir staðfesting þess efnis að umrætt mannvirki er notað undir starfsemi í þágu almannaheilla. Með þessu móti væri komið til móts við Slysavarnafélagið Landsbjörg, einingar þess og aðra sambærilega aðila sem starfa í þágu almannaheilla, sem eru utan virðisaukaskattkerfisins

og njóta þ.a.l. ekki innskattsréttar í tengslum við byggingu, viðhald og framkvæmdir við fasteignir. Hingað til hafa slíkir aðilar sem starfa í þágu almannaheilla verið í lakari stöðu heldur en hagnaðardrifin atvinnurekstrarfyrirtæki sem eiga kost á því að fá fasteignir skráðar sérstakri og frjálsri skráningu og virkja þannig innskattsrétt vegna framkvæmda við slíkar fasteignir. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar er nú tækifæri til þess að leiðrétta þennan aðstöðumun og ganga skrefinu lengra og heimila einnig endurgreiðslu virðisaukaskatt af efnispætti við byggingu, viðhald og framkvæmdir fasteigna sem eru í eigu almannaheillafélaga og nýtt undir starfsemi þeirra.

35. Þá er ljóst að sú endurgreiðsluheimild sem fyrirhugað er að innleiða er bundin við vinnu sem framkvæmd er á byggingarstað. Í bráðabirgðaákvæði XXXIV laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, er þó þjónusta vegna hönnunar eða eftirlits með byggingu á mannvirki undanskilin því skilyrði að hún þurfi að vera innt af hendi á byggingarstað. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar er ástæða til þess að útvíkka gildissvið hinnar fyrirhuguðu endurgreiðsluheimildar hvað þetta varðar. Ljóst er að ýmis vinna getur farið fram í tengslum við byggingu, viðhald og framkvæmdir fasteignar án þess að hún sé framkvæmd á byggingarstaðnum sjálfum. Má þar t.a.m. nefna vinnu við einingahús en ljóst er að umtalsverð vinna fer fram á öðrum stað en byggingarstað áður en einingarnar eru ferjaðar á byggingarstað og settar þar upp. Einnig má í þessu sambandi nefna vinnu við uppsetningu rafmagnstaflna, smíði glugga og hurða, samsetningu innréttinga o.þ.h., sem getur og er jafnvel æskilegt að fari fram að einhverju leyti utan byggingarstaðar. Í þeim tilvikum sem hér hafa verið nefnd er þó ljóst að um er að ræða vinnu sem unnin er og nauðsynleg er í tengslum við byggingu þess mannvirkis sem um ræðir. Því hvetur Slysavarnafélagið Landsbjörg fjármála og efnahagsráðuneytið til að huga að því að gildissvið ákvæðisins verði ekki takmarkað um of þannig að þættir sem nauðsynlegir eru við byggingu sérhverrar fasteignar verði undanþegnir gildissviði ákvæðisins. Sé hinum fyrirhuguðu endurgreiðsluheimildum og þröngur stakkur sniðinn þá getur það haft áhrif á það með hversu skilvirkum hætti almannaheillafélög standa að framkvæmdum við fasteignir sínar, t.a.m. ef það liggur fyrir að einingahús sé hagkvæmasta lausnin án þess að tekið sé tillit til endurgreiðslu virðisaukaskatts, þá getur þessi hagkvæmasti kostur verið dýrari en aðrir þegar upp er staðið þegar tekið er tillit til þess að ekki er hægt að fá virðisaukaskatt endurgreiddan. Með vísan til framangreinds mæla því skynsemisrök með því að útvíkkun gildissvið ákvæðisins verði tekin til skoðunar í tengslum við þá vinnu sem fyrirhuguð er vegna hinnar áformuðu lagasetningar.
36. Í bráðabirgðaákvæði XXXIV laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt segir að til þess að aðilar eigi rétt á endurgreiðslu þurfi að vera um að ræða framkvæmdir við mannvirki sem er alfarið í eigu þeirra. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar mætti koma fram með skýrari hætti að um geti verið að ræða fasteign sem er hluti mannvirkis. Er þar átt við að mannvirki getur verið samsett úr mörgum mismunandi matshlutum sem ýmist eru skráðir sérstöku fasteignanúmeri hver um sig. Á þetta t.a.m. um iðnaðarhúsnæði sem skipt er í mörg bil. Er ekki óalgengt að t.a.m. björgunarsveitir eigi hluta af fasteign og eignarhald viðkomandi mannvirkis í heild sé á hendi margra aðila. Þótt það leiði nánast af eðli máls þá mætti skýra þetta frekar til þess að ekki komi til ágreinings um endurgreiðsluheimildir undir ákvæðinu. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar ætti orðalag hinnar áformuðu lagasetningar fremur að vera að einstakir matshlutar eða sérgreind fasteignanúmer séu alfarið í eigu viðkomandi umsækjanda frekar heldur en að vísað sé til mannvirkis.
37. Þá mætti skýra enn frekar við hvað sé miðað þegar vísað er til þess að viðkomandi fasteign (mannvirki) sé alfarið í eigu viðkomandi aðila sem nýtur endurgreiðsluréttar, *sbr.* orðalag núgildandi bráðabirgðaákvæðis XXXIV í lögum nr. 50/1988, um virðisaukaskatt. Að mati Slys-

varnafélagsins Landsbjargar væri það til bóta ef í þeim lagatexta sem verður afrakstur hinnar áformuðu lagasetningar, eða í lögskýringagögnum, kæmi tilvísun til þess að nægjanlegt væri að viðkomandi umsækjandi væri kaupsamningshafi sérgreinds matshluta fasteignar. Verði gert skilyrði um að viðkomandi umsækjandi sé afsalshafi viðkomandi fasteignar (mannvirkis) er ljóst að það mun í einhverjum tilvikum gera aðilum það erfiðara fyrir að nýta þær endurgreiðsluheimildir sem mælt er fyrir um í frumvarpinu. Ástæðan er einfaldlega sú að algengt er að greiðslum sé haldið eftir í tiltekinn tíma og afsal gefið út þegar lokagreiðsla hefur verið innt af hendi. Verði núgildandi bráðabirgðaákvæði XXXIV laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt skýrt með þeim hætti að umsækjandi um endurgreiðslu þyrfti að vera þinglýstur afsalshafi en hægt er að færa rök fyrir slíkri skýringu vegna orðalagsins „*alfarið eru í eigu þeirra*“. Af þeim sökum telur Slysavarnafélagið Landsbjörg rétt að þetta verði skýrt enn frekar og tileikið verði að við skýringu á skilyrði um eignarhald í skilningi ákvæðisins sé átt við að viðkomandi umsækjandi sé þinglýstur kaupsamningshafi fasteignar (mannvirkis) eða sérgreinds matshluta fasteignar.

38. Í bráðabirgðaákvæði XXXIV laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, er gert ráð fyrir því að endurgreiðsla virðisaukaskatts myndi leiðréttingarkvöð innskatts til 10 ára, með öðrum orðum ef viðkomandi mannvirki er selt eða tekið til annarrar notkunar en varðar meginstarfsemi umsækjanda innan framangreinds tíma skal umsækjandi leiðrétta virðisaukaskatt og endurgreiða ríkissjóði þá fjárhæð sem hann hefur mótttekið vegna þess mannvirkis. Í þessu sambandi vill Slysavarnafélagið Landsbjörg koma á framfæri þeirri athugasemd að þetta kann að einhverju leyti að hamla starfsemi björgunarsveita. Tækjabörf og húsnæðiskostur björgunarsveita er í stöðugu endurmati og ræðst af stórum hluta af aðstæðum í samfélaginu hverju sinni m.t.t. þess hver þörfin er á hverjum tíma. Það er því ekki útilokað að á slíku 10 ára tímabili hafi orðið verulegar breytingar er lúta að starfseminni og þeim tækjabúnaði sem henni fylgir, t.a.m. að viðkomandi húsnæði sé orðið of lítið. Slíkt getur haft í för með sér að endurskoða þurfi húsnæðiskost viðkomandi félagseininga sem þá hefðu – vegna áður nefndrar leiðréttingarkvaðar innskatts – takmarkaða möguleika til að bregðast við slíkum breyttum aðstæðum. Því leggur Slysavarnafélagið Landsbjörg til að leiðréttingarkvöð innskatts verði annað hvort stytt eða að umsækjendum um slíkar endurgreiðslur verði heimilt að taka slíka leiðréttingarkvöð innskatts með sér og færa hana á milli fasteigna ef til þess kemur að breyttar aðstæður krefjist þess að endurskoða þurfi húsnæðiskost viðkomandi aðila.

III.4) Fyrirhugaðar breytingar á lögum nr. 138/2013, um stimpilgjald

39. Lagt er til í hinni áformuðu lagasetningu að þeir lögaðilar sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, eins og fyrirhugað er að breyta því ákvæði í hinni áformuðu lagasetningu, skuli undanþegnir gjaldskyldu stimpilgjalds samkvæmt lögnum.
40. Slysavarnafélagið Landsbjörg fagnar þessari breytingu enda eru áhrif stimpilgjalds á starfsemi félagsins og eininga þess tvíþætt. Annars vegar þarf Slysavarnafélagið Landsbjörg og einingar þess nú að greiða 1,6% stimpilgjald af fasteignamati við kaup á fasteignum, sbr. 2. mgr. 4. gr. og b. liðar 1. mgr. 5. gr. núgildandi laga nr. 138/2013, um stimpilgjald. Hins vegar þarf Slysavarnafélagið Landsbjörg og björgunarsveitirnar að greiða 1,6% stimpilgjald af kaupverði skipa yfir 5 brúttótonnum, sbr. 3. mgr. 4. gr. og b. liðar 1. mgr. 5. gr. núgildandi laga nr. 138/2013, um stimpilgjald. Í þessu sambandi skal á það bent að Slysavarnafélagið Landsbjörg á 12 björgunarskip og rekur 13 og eru þau öll yfir 5 brúttótonn. Meðalaldur þessara björgunarskipa er nærri 35 árum og er kostnaður við fyrirhugaða endurnýjun björgunarskipaflota Slysavarnafélagsins Landsbjargar stærsta fjárfestingaverkefni sem félagið hefur staðið frammi fyrir frá upphafi. Það þarf því ekki að fjölyrða um hversu jákvæðar þessar breytingar eru og ljóst er að

þeir fjármunir sem annars færu í að greiða stimpilgjald munu koma að góðum notum til þess að kaupa betur búin björgunarskip.

III.5) Fyrirhugaðar breytingar á lögum nr. 14/2004, um erfðafjárskatt

41. Lagt er til í hinni áformuðu lagasetningu að 5. mgr. 1. gr. laga nr. 14/2004, um erfðafjárskatt, þannig að kveðið verði á um að ekki skuli greiða erfðafjárskatt af gjöfum og framlögum til aðila sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, eins og fyrirhugað er að breyta því ákvæði í hinni áformuðu lagasetningu.
42. Að gildandi rétti skal ekki greiða erfðafjárskatt af gjöfum sem falla til félagasamtaka og sjálfs-eignarstofnana sem starfa að almannaheillum. Hér virðist aðeins vera um breytingu sem ætlað er að samræma skilgreininguna á hugtakinu „*almannaheill*“ eins og það hugtak mun eftirleiðis verða skilgreint í 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt. Slík samræming er af hinu góða og sýnir enn og aftur fram á mikilvægi þess með hvaða hætti hugtakið verði skilgreint líkt og að framan er rakið.

III.6) Önnur atriði sem Slysavarnafélagið Landsbjörg vill koma á framfæri í tengslum við hina fyrirhuguðu lagasetningu

43. **Lækkun og/eða heimildir til lækkunar fasteignaskatts.** Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar hefði farið vel á því ef hin áformaða lagasetning hefði einnig tekið á mögulegri lækkun fasteignaskatts, en félagið telur ýmis rök standa til þess að fasteignir þær sem nýttar eru undir starfsemi slysavarnadeilda og björgunarsveita víðs vegar um landið njóti einhvers konar undanþágu þegar kemur að greiðslu fasteignaskatts.
44. Samkvæmt staflíðum a. til c. í 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995, um tekjustofna sveitarfélaga, eru eftirfarandi fasteignir ásamt lóðarréttindum undanþegnar fasteignaskatti:
- a. kirkjur og bænahús íslensku þjóðkirkjunnar og annarra trúfélaga og samkomuhús skráðra lífsskoðunarfélaga sem hlotið hafa skráningu þess ráðuneytis er fer með málefni þjóðkirkjunnar;
 - b. safnahús, að því leyti sem þau eru ekki rekin í ágóðaskyni;
 - c. hús erlendra ríkja, að svo miklu leyti sem þau eru notuð af sendimönnum þeirra í milli-ríkjaerindum, og hús alþjóðastofnana, eftir því sem kveðið er á um í alþjóðasamningum sem Ísland er aðili að og öðlast hafa stjórnskipulegt gildi hér á landi.
45. Þær fasteignir sem nýttar eru undir starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda víðsvegar um landið nauðsynlegur þáttur starfseminnar. Ekki aðeins er um að ræða geymslustað fyrir björgunarbúnað og tæki heldur eru slíkar fasteignir einnig samkomustaður þar sem fram fer margs konar félags- og forvarnastarf á vegum björgunarsveitanna og slysavarnadeildanna. Í því sambandi má nefna sérstaklega að slíkar fasteignir eru miðstöð starfs þeirra 48 unglinga-deilda sem starfa undir merkjum Slysavarnafélagsins Landsbjargar víðs vegar um landið, þar sem mikill fjöldi unglinga hefur fundið athafnaþrá sinni farveg til heilbrigðra og uppbyggilegra starfa. Þá verður einnig að telja að starfsemi unglingadeildanna hefur töluvert forvarnagildi.
46. Í ljósi þess að undanþága a. liðar 1. mgr. 5. gr. nr. 4/1995 er ekki lengur aðeins takmörkuð við kirkjur og bænahús íslensku þjóðkirkjunnar heldur tekur einnig til kirkna og bænahúsa annarra trúfélaga og samkomuhúsa skráðra lífsskoðunarfélaga er að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar eðlilegt að einnig verði veitt sambærileg undanþága vegna fasteigna sem nýttar eru

undir starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda enda ljóst að þar fer ekki síður fram starf sem er uppbyggilegt og almenningi til heilla.

47. Með vísan til framangreinds leggur Slysavarnafélagið Landsbjörg til að fjármála- og efnahagsráðuneytið taki til skoðunar eftirfarandi viðbót við 1. mgr. 5. gr. (nýr staflíður d.) laga nr. 4/1995, um tekjustofna sveitarfélaga, verði bætt við hina áformuðu lagasetningu:

„Fasteignir sem ýmist eru ætlaðar eru fyrir starfsemi björgunarsveita eða slysavarnadeilda enda liggi fyrir staðfesting Slysavarnafélagsins Landsbjargar á að viðkomandi fasteign verði einungis notuð í þágu björgunarsveita eða slysavarnadeilda.“

48. Verði það ekki talið við hæfi að tilgreina starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda sérstaklega í lagatextanum mætti hugsa sér að ákvæðið, þ.e. nýr staflíður d. í 1. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995) gæti verið útfært með eftirfarandi hætti, sem er í handa þess sem nú þegar kemur fram í hinni fyrirhuguðu lagasetningu:

„Fasteignir sem ætlaðar eru fyrir starfsemi lögaðila sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, og starfa til almannaheilla enda liggi fyrir staðfesting á skráningu viðkomandi lögaðila í almannaheillafélagaskrá.“

49. Verði talið að um of mikið inngrip sé að ræða í tengslum við tekjuöflun sveitarfélaga að undanþiggja alfarið frá fasteignaskatti fasteignir sem ætlaðar eru undir starfsemi félaga sem starfa í þágu almannaheilla að þá þykir Slysavarnafélaginu Landsbjörg engu að síður rétt að bætt verði við heimildarákvæði í lög nr. 4/1995, um tekjustofna sveitarfélag sem heimili sveitarstjórnnum að veita ívilnanir þegar kemur að álagningu fasteignaskatts vegna fasteigna sem ætlaðar eru fyrir starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda. Þannig yrði sveitarstjórnnum a.m.k. gefið færi á að veita slíkar ívilnanir ef svo bæri undir og viðkomandi sveitarstjórn teldi það rétt. Ekki verður séð að gildandi rétti að sveitarstjórn, jafnvel þótt hún væri reiðubúin til þess að veita slíkar ívilnanir, væri stætt á því að veita undanþágu eða ívilnun frá greiðslu fasteignaskatts. Því er mikilvægt að sett lög bjóði a.m.k. upp á slíkan möguleika. Slíkt ákvæði gæti bæst við sem 6. mgr. 5. gr. laga nr. 4/1995 og verið svohljóðandi:

„Heimilt er sveitarstjórn að lækka eða fella niður fasteignaskatt af fasteignum sem ýmist eru ætlaðar fyrir starfsemi lögaðila sem falla undir 4. tölul. 4. gr. laga nr. 90/2003, um tekjuskatt, og starfa til almannaheilla enda liggi fyrir staðfesting á skráningu viðkomandi lögaðila í almannaheillafélagaskrá og að í undir starfsemi sem er í þágu almannaheilla.“

50. Þá má einnig benda á að samkvæmt upplýsingum sem Slysavarnafélagið Landsbjörg hefur fengið frá systursamtökum sínum erlendis að þá tíðkast víða svokölluð blönduð aðferð. Í því felst að félög sem starfa til almannaheilla eru undanþegin tilteknum hluta fasteignaskatta en það lagt í hendur sveitarstjórna á því svæði þar sem viðkomandi starfsemi fer fram hvort frekari niðurfellingar komi til álita. Í Bretlandi er það t.a.m. svo að félög sem starfa í þágu almannaheilla fá 80% skyldubundna niðurfellingu fasteignaskatta, en sveitarstjórnnum er heimilt að gefa eftir 20% til viðbótar kjósi þær svo.

51. **Undanþágur frá greiðslu virðisaukaskatts af björgunarbúnaði og björgunartækjum.** Samkvæmt 8. mgr. 42. gr. laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt skal endurgreiða virðisaukaskatt af innflutningi eða kaupum á ökutækjum sem ætluð eru fyrir starfsemi björgunarsveita,

enda liggi fyrir staðfesting landssamtaka björgunarsveita á því að viðkomandi ökutæki verði einungis notað í þágu björgunarsveita. Slík ökutæki eru einnig undanþegin vörugjaldi, sbr. n. lið 1. mgr. 4. gr. laga nr. 29/1993, um vörugjald af ökutækjum, eldsneyti o.fl. Þá segir í 12. tölul. 1. mgr. 7. gr. tollalaga nr. 88/2005, að tollur skuli lækkaður, felldur niður eða endurgreiddur „af björgunarbúnaði og björgunartækjum, enda liggi fyrir staðfesting landssamtaka björgunarsveita á að búnaðurinn verði einungis nýttur í starfsemi björgunarsveita.“

52. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar má færa rök fyrir því að framangreind undanþága 8. mgr. 42. gr. laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, eigi ekki aðeins að ná til ökutækja sem ætluð eru fyrir starfsemi björgunarsveita, heldur einnig til annarra aðfanga sem nýtt eru í starfsemi félagsins og félagseininga þess, einkum og sér í lagi þó björgunartækja og björgunarbúnaðar. Það er enda í samræmi við þá undanþágu sem þegar er að finna í tollalögum. Tæknilegar framfarir síðustu ára og áratuga eru þess eðlis að björgunartæki og -búnaður eru sífellt að verða þróaðri og eru nú t.a.m. nýtt flygildi (drónar), kafbátar og annars konar dýr og sérhæfður tækjabúnaður við leitar- og björgunarstörf. Að mati Slysavarnafélagsins Landsbjargar er full ástæða til þess að tekið verði til skoðunar í tengslum við hina áformuðu lagsetningu hvort ástæða sé til að útvíkka gildissvið framangreindrar undanþágu 8. mgr. 42. gr. laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, til þess að hún nái einnig til annarra sérhæfðra aðfanga sem nauðsynleg eru í tengslum við starfsemi björgunarsveita og slysavarnadeilda og þá einkum og sér í lagi til sérhæfðs björgunarbúnaðar og björgunartækja sem nýtist við leitar- og björgunarstörf. Í þessu sambandi má vísa til þess að í Svíþjóð njóta sænsku sjóbjörgunarsamtökin (Sjöräddnings sällskapet) sérstakrar lögbundinnar undanþágu þar sem kaup og sala björgunartækja og björgunarbúnaðar er undanþegin virðisaukaskatti.

53. Ákvæði 8. mgr. 42. gr. laga nr. 50/1988, um virðisaukaskatt, með þeim breytingum sem Slysavarnafélagið Landsbjörg leggur til gæti verið svohljóðandi (viðbót feitletruð):

*„Endurgreiða skal virðisaukaskatt af innflutningi eða kaupum á ökutækjum, **björgunarbúnaði og björgunartækjum** sem ætluð eru fyrir starfsemi björgunarsveita, enda liggi fyrir staðfesting landssamtaka björgunarsveita á því að viðkomandi ökutæki, **björgunarbúnaður og björgunartæki** verði einungis notuð í þágu björgunarsveita.*

V. NIÐURLAG

54. Sem áður segir þá fagnar Slysavarnafélagið Landsbjörg þeim tillögum sem fram eru komnar í samráðsgátt stjórnvalda og telur að um mikla réttarbót verði að ræða fyrir þriðja geirann og þau félög og félagasamtök sem starfa hér á landi í þágu almannaheilla. Sú nálgun sem tekin er í tillögum stjórnvalda um skilgreiningu hugtaksins „*almannaheill*“ og skráningu á almannaheillafélagaskrá er skynsamleg en gæta verður meðalhófs þegar kemur að því að ákvarða hvaða skilyrði viðkomandi félög þurfa að uppfylla til þess að geta talist almannaheillafélög í skattaréttarlegu tilliti og fái þannig notið þess hagræðis sem hin áformaða lagasetning felur í sér. Á Íslandi búum við að því að hér starfa þúsundir sjálfbóðaliða af alúð og krafti í þágu almannaheilla og er þessi mannauður ekki síður auðlind frekar en náttúruöflin. Það er því mikilvægt að ekki verður lagður steinn í götu þessara kraftmikla fólks sem felst í íþyngjandi formreglum þegar kemur að því að nýta þá skattalegu hvata sem felast í hinni áformuðu lagasetningu.

55. Að lokum lýsir Slysavarnafélagið Landsbjörg sig reiðubúin til að vinna með skrifstofu skattamála í fjármála- og efnahagsráðuneytinu í þágu þeirra markmiða sem búa að baki hinni áformuðu lagasetningu og til allra góðra verka á þessu sviði.

Virðingarfyllst

f.h. Slysavarnafélagsins Landsbjargar

Jón Svanberg Hjartarson

Garðar Víðir Gunnarsson